

รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

การประชุมนานาชาติ TU-ASEAN International Conference 2015

ณ ห้องประชุม Auditorium C asean ชั้น ๑๐ อาคารไซเบอร์ เวิลด์ ทาวเวอร์ วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๘

ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับ C asean ในการจัดประชุมนานาชาติ TU- ASEAN International Conference ๒๐๑๕ เรื่อง “ASEAN’s Post – 2015 Vision” โดยมีการอภิปรายในประเด็นเรื่อง ประชาคมอาเซียนภายหลังปี ค.ศ. ๒๐๑๕ โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน ก่อตั้งขึ้นจากปฏิญญากรุงเทพ ในปีพ.ศ. ๒๕๑๐ โดยมีประเทศสมาชิกแรกเริ่มก่อตั้งจำนวน ๕ ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย (Bangkok Declaration 1967) ต่อมาได้มีการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่บาหลี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ (ค.ศ. ๑๙๗๖) ได้มีการจัดตั้งโครงการความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ โดยการจัดตั้งปฏิญญาอาเซียน หรือปฏิญญาบาหลีขึ้น ต่อมาในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่สิงคโปร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ (ค.ศ. ๑๙๙๒) ได้มีการตกลงเรื่องเขตการค้าเสรีอาเซียน และในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ (ค.ศ. ๑๙๙๕) อาเซียนได้มีประเทศสมาชิกครบ ๑๐ ประเทศ

การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่บาหลี เมื่อพ.ศ. ๒๕๔๖ (ค.ศ. ๒๐๐๓) ได้มีการตกลงที่จะจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งประกอบไปด้วย ๓ เสาหลัก ได้แก่

๑. ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community – ASC) โดยสร้างความสันติภาพในภูมิภาค ป้องกันความขัดแย้ง และสร้างกลไกการแก้ไขความขัดแย้งในภูมิภาค

๒. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC) โดยผลักดันให้เกิดตลาดการค้าเสรี ให้มีการเคลื่อนไหวของสินค้า การบริการ การลงทุน แรงงาน อย่างอิสระ

๓. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community - ASCC) สนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สวัสดิการสังคม สร้างอัตลักษณ์ของประชาคมอาเซียน

มุมมองเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๕๘ (ค.ศ. ๒๐๑๕) ควรจะมีการพัฒนาประชาคมอาเซียนเป็นประชาคมที่มีการตอบสนองจากหน่วยงานต่างๆ ในภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาคมอาเซียน

ความท้าทายในการพัฒนาประชาคมอาเซียนภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๕๘ สามารถแบ่งออกได้เป็น

๑. ความท้าทายจากภายใน เช่น สิทธิมนุษยชน การเมือง ความมั่นคง ปัญหาเรื่องเขตแดน โดยเฉพาะเรื่องความไว้วางใจระหว่างประเทศสมาชิก ประเด็นเรื่องเศรษฐกิจ ช่องว่างระหว่างคนรวยและจน การแข่งขันในทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นประเด็นปัญหาสำคัญสำหรับการควมรวมระบบเศรษฐกิจในภูมิภาค เป็นต้น

๒. ความท้าทายจากภายนอก เช่น การต่อสู้เพื่อเป็นขั้วอำนาจเดียวของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการรักษาสถานภาพมหาอำนาจเดียวของตนเองไว้ ตลอดการเจริญเติบโตของจีนและอินเดีย การประชุมที่เป็นพหุภาคี

อาเซียนได้มีวิสัยทัศน์สำหรับปีพ.ศ. ๒๕๖๘ (ค.ศ. ๒๐๒๕) ซึ่งแบ่งเป็นประเด็นที่สำคัญได้ ๔ ประเด็นดังนี้ ๑. การรวมประชาคมอาเซียนเป็นหนึ่ง ๒. การสนับสนุนประชาคมอาเซียนให้เป็นประชาคมที่ขับเคลื่อนโดยประชาชน ๓. ปรับปรุงการรวมอำนาจสู่ศูนย์กลางของประชาคมอาเซียน ๔. สร้างนโยบายร่วมกันของอาเซียน

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

๑. การปรับปรุงกฎบัตรอาเซียน เนื่องจากกฎบัตรอาเซียนยังมีจุดที่อาจปรับแก้ได้ ในประเด็นการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาอาเซียน การจัดตั้งรัฐสภาของอาเซียน การจัดตั้งศาลอาเซียนเนื่องจากในปัจจุบันอาเซียนไม่มีองค์กรประกอบด้านตุลาการ

๒. การปรับปรุงด้านประชาคมความมั่นคงอาเซียน มีประเด็นสำคัญคือประเด็นสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีกลไกที่สามารถใช้ได้คือ ภูมิภาคอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights – AICHR) ซึ่งกำหนดบทบาทในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มีหลักการที่ยืดหยุ่นและไม่แทรกแซง กลไกนี้สามารถปรับใช้ได้กับกรณีการค้ามนุษย์ กรณีความมั่นคง กรณีความขัดแย้งทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

๓. การปรับปรุงด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ครอบคลุมตลาดร่วม ได้แก่ การค้าเสรีของสินค้า การค้าเสรีของการบริการ การเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรี การเคลื่อนย้ายของแรงงานอย่างเสรี ตลอดจนการปรับปรุงช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน การร่วมมือระหว่างประเทศในทางเศรษฐกิจ

๔. การปรับปรุงด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ควรจะต้องมีการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของอาเซียน ส่งเสริมให้มีความร่วมมือจากประชาชนและภาคเอกชนในอาเซียน

คำว่า “ประชาคม” นั้น หมายถึง เกี่ยวกับ ประชาชน มิใช่ภาครัฐ การร่วมมือจากประชาชนและภาคเอกชนในอาเซียน จึงเป็นประเด็นที่สำคัญมาก เนื่องจากการบังคับใช้หลักกฎหมายของอาเซียนใดๆจะเกิดขึ้นได้โดยการบังคับใช้กฎหมายภายในแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม กระบวนการอนุวัติการกฎหมายแต่ละประเทศอาจต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ดังนั้น สิ่งสำคัญคือการขับเคลื่อนโดยประชาชนและภาคเอกชน

ลักษณะของอาเซียนในปัจจุบันคือเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนโดยข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐระดับสูง ดังนั้น การกระจายมาสู่ภาครัฐซึ่งมีกำลังคนไม่เพียงพอต่อจำนวนงานที่มาก ทำให้การขับเคลื่อนอาเซียนเป็นไปได้ช้า อีกทั้งในปัจจุบัน การเข้าถึงข้อมูลของประชาชนเป็นไปได้ง่ายกว่าในอดีต จึงควรดึงประชาชนและภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่อการดำเนินการของอาเซียน เช่น C asean ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่มุ่งเน้นการร่วมมือกันในอาเซียน โดยมุ่งหวังจะเป็นจุดศูนย์กลางของอาเซียนโดยเฉพาะบริษัทเปิดใหม่ (startups) เพื่อที่จะสร้างเครือข่ายอาเซียน และเพื่อแลกเปลี่ยนทางด้านธุรกิจ ศิลปะ และวัฒนธรรม สำหรับผู้ประกอบการรุ่นใหม่ และกลุ่มคนรุ่นใหม่^๑

๕. อาเซียนเป็นองค์กรที่ไม่ได้รัยรายด้านงบประมาณ เนื่องจากไม่มีเงินทุนเป็นของตัวเอง เงินที่ได้นั้นมาจากการบริจาคของประเทศสมาชิก ซึ่งแต่ละประเทศจะต้องบริจาคให้กับอาเซียนเป็นจำนวนเท่าๆกัน ในปีพ.ศ. ๒๕๕๘ นี้ ประเทศสมาชิกบริจาคประเทศละ ๖๐ ล้านบาท ซึ่งนับว่าเป็นตัวเลขที่ไม่มากนัก เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรของประเทศไทยจำนวน ๖๐ ล้านคนแล้ว เฉลี่ยได้ว่าประชาชนไทยบริจาคให้กับอาเซียนคนละ ๑ บาทเท่านั้น อีกทั้ง ควรปรับปรุงการสนับสนุนประเทศสมาชิกที่มีรายได้ต่ำ โดยการส่งทรัพยากรให้กับประเทศนั้นๆ แทนการบริจาคเงินเป็นคราวๆ ตรงกันข้ามกับสหภาพยุโรปที่จะให้เงินกับประเทศโปแลนด์เพื่อการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในประเทศโปแลนด์ ซึ่งจะเป็นการลงทุนที่ให้ผลระยะยาว และยั่งยืนมากกว่าการบริจาคเป็นครั้งคราว

๖. การพัฒนาควรมีการกำหนดเป้าหมายอันเป็นรูปธรรม เช่น การตั้งเป้าหมายตามการวัดความยากง่ายในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business) ซึ่งจะสามารถเห็นผลได้ชัดเจน เช่น ในประเทศสิงคโปร์ที่อันดับความยากง่ายในการประกอบธุรกิจที่สูง ก็จะทำให้สามารถดึงดูดนักลงทุนภายนอกอาเซียนเข้ามาลงทุนในประเทศได้มากขึ้น

^๑ <http://www.c-asean.org/index.php>